

PANDA

Lammers

KWARTAALBLAD VAN HET WERELD NATUUR FONDS NUMMER 1 WINTER 1998

Reizen met het WNF

Ga mee
naar
Italië

Europees
offensief

Het WNF
wil 100 bossen
beschermen

Actie voor de
Neushoorn
in Afrika

Allereerst wil ik hierbij ruim 25.000 nieuwe donateurs van harte welkom heten. Wij zijn heel blij met uw steun. Die is momenteel harder nodig dan ooit. Zoals u weet, voert het Wereld Natuur Fonds regelmatig gerichte campagnes. Dat gebeurt wanneer in een bepaald land of in een bepaalde regio belangrijke natuurgebieden acuut worden bedreigd. Ook kan de nood voor een diersoort zo nijpend zijn dat direct ingrijpen vereist is. Dan wordt er een noodactie gevoerd. Maar dat stadium zijn we liever voor.

**Ed Nijpels, voorzitter
van het
Wereld Natuur Fonds.**

Vandaar dat de Afrikaanse neushoorn nu extra aandacht krijgt. De afgelopen tientallen jaren zijn grote inspanningen verricht om dit imposante dier te behouden. En meerdere malen hebben WNF-donateurs daarvoor een extra bijdrage geleverd. Mede daardoor is de dramatische achteruitgang van de neushoorn in Afrika tot staan gebracht. Toch is de

basis om deze unieke diersoort een veilige toekomst te bieden te wankel. Recente gebeurtenissen op het Afrikaanse continent tonen aan dat natuurbescherming niet alleen meer een kwestie is van soorten beschermen en gebieden beheren. Het Wereld Natuur Fonds heeft in sommige gebieden te maken met grote politieke onrust, soms uitmondend in oorlog. Werk van jaren kan in enkele ogenblikken worden weggevaagd. De les van de jaren negentig is dan ook dat er een totaal-programma voor een gehele regio moet worden opgezet, waardoor er flexibel op wisselende omstandigheden kan worden ingespeeld. Een belangrijk element daarin is de inzet van moderne, snelle communicatiemiddelen. Daarom werkt het Wereld Natuur Fonds aan een wereldomspannend communicatie-netwerk. Contact tussen plaatselijke autoriteiten, deskundigen op het gebied van natuurbescherming en veldwerkers kan daardoor direct worden gelegd.

Hoe noodzakelijk het is om snel en effectief te handelen, blijkt ook in Indonesië, waar de bosbranden een nog niet in te schatten schade aan de natuur en aan de leefomgeving in de gehele regio hebben toegebracht. Daar gaan onmisbare gebieden voor altijd verloren. Daar is zichtbaar dat natuurbescherming in de jaren negentig met elke calamiteit rekening moet houden.

Inhoud

DE BRANDEN IN INDONESIË

- 4 Een drama in de overtreffende trap. Het WNF kwam onmiddellijk in actie.

EEN BIJZONDERE DAAD VOOR DE NATUUR

- 21 De laatste jaren besluiten steeds meer Nederlanders die de natuur een warm hart toedragen, om het Wereld Natuur Fonds in hun testament op te nemen. Een WNF-donateur vertelt Panda waarom zij deze beslissing nam en hoe zij dat deed: "Ik wil op deze manier meer met mijn betrokkenheid doen."

GA MEE OP VAKANTIE MET HET WNF!

- 24 In 1998 gaat onder de titel 'Reizen met het WNF' een serie vakantie-reizen van start. Gaat u mee naar Italië?

ACTIE VOOR DE NEUSHOORN IN AFRIKA

Mede dankzij de steun van de donateurs van het WNF is de dramatische achteruitgang van de neushoorn in Afrika tot staan gebracht. Er leven nu nog een kleine tienduizend exemplaren in het wild. Maar die zijn nog steeds verre van veilig. De grootste bedreiging -stroperij- blijft onverminderd bestaan. Het Internationale Wereld Natuur Fonds heeft een totaalplan ontwikkeld om dit imposante dier veilig de 21ste eeuw in te loodsen.

Gedrukt op 100% hergebruikt papier
 Panda wordt door Grafische bedrijven Bosch & Keuning gedrukt op Circuit Papier, vervaardigd uit 100% hergebruikt papier, geheel chloorvrij gebleekt, uit de Circuit Kringlooptfamilie van Bührmann Ubbens Papier. Circuit Print wordt geproduceerd door Steinbeis Temming.

UITDAGING: IN EUROPA 100 BOSSEN BESCHERMEN

34 In oktober startte het Wereld Natuur Fonds een actie om honderd Europese natuurbossen te beschermen.

Rubrieken

- 22 Panda Quiz
Kent u de dikke vrienden van de neushoorn?
- 30 'WWF 2000: The Living Planet Campaign'
Waar in: Wereldjournaal en Milieu voor morgen
- 40 WNF-Rangerclub
Kom op voor de natuur, doe mee met je eigen club!
- 42 Nieuws uit Nederland
Waar in: WNF-Regionaal
- 47 Lezersservice

INFORMATIE

NIEUW TELEFOONNUMMER WNF

Vanaf 1 december 1997 kunt u het WNF onder één nummer bereiken:

0900-1962 (44 ct. per minuut)

Dit nummer vervangt alle oude informatienummers.

U kunt het bellen voor:

- Aanmeldingen, adreswijzigingen en vragen over het WNF-donateurschap.
- Bestellingen uit de WNF-Panda catalogus, vragen over bestellingen of het aanvragen van de WNF-Panda catalogus.
- Vragen over het werk van het WNF en het bestellen van publicaties.
- Werkstukken en spreekbeurten op school.

WNF-internetadres:

<http://www.wnf.nl>

WERELD NATUUR FONDS

Bezoekadres: Boulevard 12, 3707 BM Zeist

Postadres: Postbus 7, 3700 AA Zeist

Fax: 030-6912064. Postbank: 44466.

Bank: MeesPierson 21.36.50.797

(Postbanknummer bank 6400)

U kunt het WNF steunen door:

- Donateur te worden. De jaardonatie is f 30,- of meer. U ontvangt 4 x per jaar gratis het tijdschrift Panda.
- Donateur voor het leven te worden. De bijdrage is tenminste f 800,- ineens (bij 60 jaar en ouder: f 400,- ineens).
- Giften te geven of het WNF testamentair te gedenken. Wilt u meer informatie over schenkingen, legaten, of erfstellingen, neemt u dan contact op met mevr. mr A.L. Wiersma (telefoon 030-6937370).

Bedrijven kunnen het WNF steunen door:

- WNF-projecten te sponsoren.
- Een licentiecontract voor een product af te sluiten waarbij een deel van de opbrengst van de verkoop van dit product naar WNF-projecten gaat. Voorbeelden van producten met het Panda-logo zijn: de Panda Visa Card, het Libertel Personal WNF abonnement en de Living Planet-persoonlijke verzorgingsproducten van Maarleveld & Co. Nadere informatie: manager bedrijfsrelaties Margit Hulzebos (tel. 030-6937308).

Jeugd:

- De jeugd van 8 tot 16 jaar kan WNF-Ranger worden voor f 25,- per jaar. WNF-Rangers ontvangen gratis 10 x per jaar het jeugdtijdschrift TamTam en kunnen meedoen aan vele activiteiten voor de natuur.

Panda op cassette:

- Panda verschijnt, met medewerking van het centrum voor Gesproken Lectuur in Grave, ook in gesproken vorm. Bel 0900-1962 (44 ct. p.m.).

Gaat u verhuizen?

- Meldt uw verhuizing aan via het PTT-verhuisbericht. Of aan: WNF-Donateursadministratie, Antwoordnummer 74, 3700 VB Zeist (tel. 0900-1962, 44 ct. p.m.). Vermeldt u dan a.u.b. het administratienummer, dat u op de Pandawikkel vindt.

Indonesië na

Voor Indonesië zal 1997 als een rampjaar de geschiedenis ingaan. Grote bosgebieden zijn door brand vernietigd. De totale schade voor mens en natuur valt nog niet te overzien.

Tientallen orang oetans die stikten in de rook of niet bijtijds konden vluchten voor het vuur, honderden boeren en kapmaatschappijen die stukken bos in brand staken, tienduizenden mensen die zich met ademhalingsproblemen moesten laten behandelen in een ziekenhuis, honderdduizenden mensen met kapjes voor hun mond en neus, en naar schatting één miljoen hectare bos en plantages die aan het gretige vuur ten prooi viel. Deze beelden beheersten de wereld de afgelopen maanden. Het was een drama in de overtreffende trap, een beeld van een brandend Indonesië onder een verstikkend rookgordijn.

'Dit nooit meer', dachten we allemaal toen we de schokkende beelden op tv zagen. 'Dit nooit meer', dacht ook het Wereld Natuur Fonds. En daarom startte het WNF op 9 oktober de Noodactie 'Help Indonesië ná de brand!'

Rond deze tijd van het jaar zou de directe ellende achter de rug moeten zijn. Normaal gesproken regent het nu in de Indonesische Archipel. Maar wat is normaal? Door grootschalige kapactiviteiten zijn de bossen droger en dus vatbaarder voor de allesvernietigende branden. En daar komt het klimaatverschijnsel El Niño nog eens bij, waardoor het onmogelijk is iets met zekerheid over de toekomst te zeggen.

Politici moeten conclusies trekken

"Er moet nu echt ernst gemaakt worden met het voorkomen van grootschalige bosbranden in de toekomst," zegt Agus Purnomo, directeur van het WWF-Indonesia Programme. Om dit doel te kun-

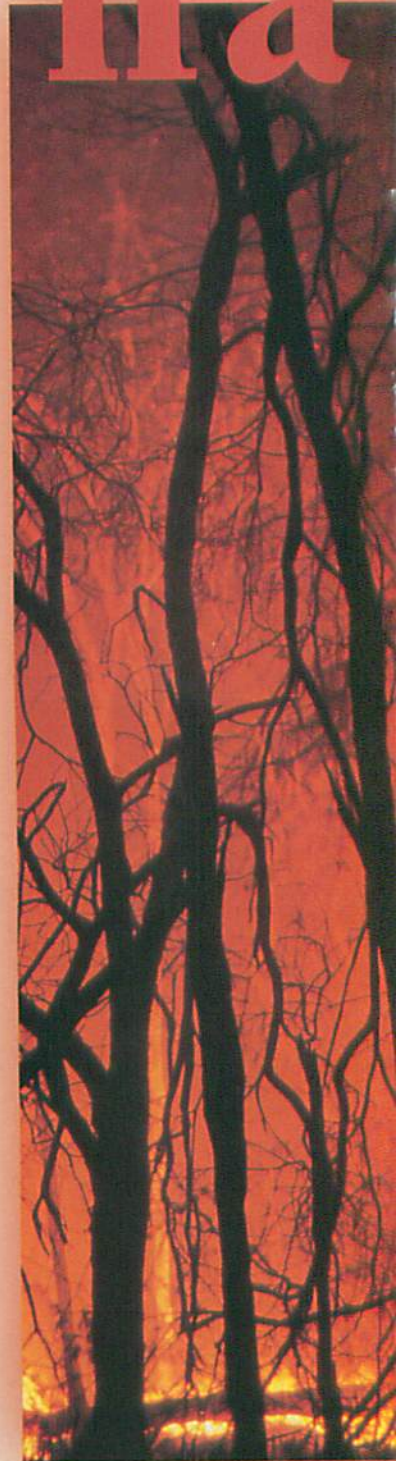
nen bereiken heeft WWF een aantal dringende adviezen gegeven. Ten eerste moet er een moratorium komen op het 'schonen' van bosgrond voor landbouw of plantages waarbij vuur wordt gebruikt en op alle ontginning in gebieden met een verhoogd brandrisico. Ten tweede moet de regering kritisch kijken naar het beleid, de regelgeving en de praktijken die hebben bijgedragen aan de bosbrandcrisis. De regering zal aan de conclusies maatregelen moeten verbinden. Ten derde moet de regering ervoor zorgen dat gebruik van vuur in de toekomst alleen onder toezicht en gereguleerd plaatsvindt. Onderdeel van dit beleid zal een waarschuwingssysteem zijn om in een vroeg stadium branden op te sporen en te voorspellen.

Het redden van de prachtige wouden in Indonesië lijkt vooral een strijd die gevoerd zal worden achter de vergadertafel. En voor een belangrijk deel is dit ook zo. Maar WWF-medewerkers zijn natuurlijk ook actief in het veld om te voorkomen dat gebieden die nog niet onherstelbaar zijn beschadigd te beschermen. In het verleden is het namelijk vaak voorgekomen dat gebieden met een beschermd status na een brand toch ingenomen werden door landbouwers.

Hulp van WNF-Nederland

Het Wereld Natuur Fonds Nederland heeft eind september 150.000 gulden beschikbaar gesteld aan de Indonesische overheid. Het geld werd gedeeltelijk besteed aan het vroegtijdig lokaliseren van brandhaarden en aan het maken van vier reclamespots die de bevolking inlichten over de gevolgen van de bosbranden en de bestrijding ervan. Met het geld uit de Noodactie van het WNF worden verkenningsvliegtuigen ingezet om foto's te maken van de getroffen gebieden. Na analyse van de beelden worden de gevolgen van de branden in kaart gebracht en kunnen maatregelen worden getroffen om herhaling te voorkomen. Daarnaast zal WWF proberen de Indonesische regering ervan te overtuigen dat harde brandpreventiemaatregelen noodzakelijk zijn. Purnomo: "De bosbrandproblematiek staat nu hoog op de politieke agenda. Dat moeten we zo houden totdat er concrete maatregelen zijn getroffen. Ten koste van alles moeten we voorkomen dat ook 1998 een rampjaar wordt."

Idde Lammers

de vuurzee

Links: Vrijwilligers gaan met ontoereikende middelen de branden te lijf. Met steun van het WNF worden geredde orang oetans opgevangen.

Garamba National Park, Democratische Republiek Congo

Natuurbeheer in oorlogsgebied

In het noordoosten van het door oorlogsgeweld geteisterde voormalige Zaïre ligt Garamba National Park. Daar proberen de laatste noordelijke witte neushoorns te overleven.

Met grote regelmaat halen berichten over de recente burgeroorlog in de Democratische Republiek Congo, voormalig Zaïre, de Nederlandse pers. De ene keer lijkt de 'regering Kabila' een voorzichtige start te maken met de opbouw van het reusachtige land in het hart van Afrika, de andere keer slaat de berichtgeving over massamoorden en vluchtelingenstromen de voorzichtige hoop de grond in. Het Wereld

Natuur Fonds ziet de toekomst van voormalig Zaïre dan ook met gemengde gevoelens tegemoet. Maar de jaren waarin tientallen veldwerkers binnen WWF-projecten in Zaïre gedood werden, lijken voorbij. Het land ligt echter nog wel aan diggelen. Stukje bij beetje moeten de brokstukken

gelijmd worden. De zorg van het WNF gaat daarbij vooral uit naar het natuurbeleid. Hoge prioriteit hebben de noordelijke witte neushoorns in het Garamba National Park in het noordoosten van de nieuwe republiek. Van deze ondersoort leven er maximaal nog 24 in het wild. Allemaal in Garamba. Ook WWF-projectleiders dr. Kes Hillman Smith en haar man Fraser Smith maken zich ernstig zorgen over de toekomst van 'de laatste noordelijke witte'. Door de oorlog moest ze noodgedwongen met haar gezin naar Nairobi uitwijken. "Hun toekomst hangt af van de komende maanden", zegt Kes Hillman Smith telefonisch vanuit de Keniaanse hoofdstad. "De parkwachters in Garamba moeten zo snel mogelijk weer kunnen beschikken over auto's, brandstof, wapens en radio-appara-

tuur. De *game guards* zijn door de oorlog alles kwijtgeraakt. En zwaarbewapende stropers maken het gebied onveilig." "Gelukkig worden de neushoorns nu nog door de natuur zelf beschermd," vervolgt Kes Smith. "In deze tijd van het jaar is het gras in Garamba twee meter hoog. De dieren zijn dan moeilijk te vinden. Stropers zijn in die tijd vooral uit op vlees van buffels en olifanten. De zwaarbewapende mannen komen meestal uit het door oorlog geteisterde Soedan. In kleine, mobiele groepjes trekken ze rond door het nationale park. De neushoorns kunnen zich door hun goed ontwikkelde reukvermogen en gehoor tijdig uit de voeten maken. Maar over een paar maanden vliegt het gras in brand. Op zich geen probleem, dat gebeurt ieder jaar. Feit is wel dat de neushoorns dan hun natuurlijke dekking kwijt zijn. Als het ons niet lukt voor die tijd goed uitgeruste parkwachters in Garamba te hebben, dan kunnen we de noordelijke witte neushoorns beschrijven op het lijstje van in het wild uitgestorven dieren."

Gevaarlijk

Nog dramatischer wordt het als Kes Smith vertelt over de laatste verkenningvlucht die ze deze zomer met haar man boven het gebied maakte. "We zagen 18 neushoorns. In vergelijking met andere jaren is dat erg weinig. Tijdens een verkenning zie je ze nooit allemaal. Omgerekend waren er waarschijnlijk nog 24. Schokkender was het aantal van 49 stroperskampen binnen de grenzen van het park. Dan krijg je een ongelooflijk gevoel van machteloosheid. Onze mensen in het veld hebben niets om zich mee te verdedigen. Dat maakt het werk erg inefficiënt en gevaarlijk."

Totdat er nieuw materiaal arriveert kan er in het veld dus weinig worden gedaan. Kes Smith onderhoudt vooral contacten met andere natuurbeschermingsorganisaties en de nieuwe regering van de Democratische Republiek Congo. In juli voerde ze het eerste gesprek met de regering. Angulu Mabenge, de

Afgelopen zomer werden er tijdens de laatste verkenningvlucht boven Garamba 18 noordelijke witte neushoorns gezien. Maar er werden ook 49 stroperskampen geteld. Inzet rechts: dr. Kes Hillman Smith bij een gestroopte neushoorn.

minister van Milieu, was voorzitter van het gesprek, waarbij ook vertegenwoordigers van andere natuurbeschermings- en hulporganisaties aanwezig waren. "Ik heb er een goed gevoel aan overgehouden," vertelt Kes Smith. "We steunen de nieuwe regering zo goed en zo kwaad als het kan. Het WWF wil zelfs een technisch adviseur op het hoofdkantoor in Kinshasa stationeren. Daar werd positief op gereageerd. We begrijpen dat zij het moeilijk hebben. Dat niet alles zo snel gaat als wij zouden willen. Zij moeten de economie vanaf de grond weer opbouwen."

Het neushoornproject in Garamba National Park is één van de urgentieprojecten waar het Wereld Natuur Fonds de komende maanden actie voor voert. Het is niet de eerste keer dat er geld van Nederlandse donateurs naar Garamba gaat. Smith weet zich de eerste actie nog goed te herinneren. "Het was in 1984 naar aanleiding van een fondsenwerving in 1983. We ontvingen 400.000 dollar! Ook toen maakten de noordelijke witte neushoorns een zware tijd door. De populatie in Soedan was door de oorlog daar verloren gegaan en er leefden er nog maar vijftien in het bijna 5000 km² grote Garamba National Park. Nu 24 maar hun situatie is hachelijk."

De vraag of de oorlog in voormalig Zaire nu écht over is, is voor Kes Hillman Smith moeilijk te beantwoorden. "Ik hoop het," zegt ze, "Maar een stabiel land durf ik de Democratische Republiek Congo nog niet te noemen. Het werk gaat natuurlijk door. Mijn man Fraser is nu in Engeland. Daar probeert hij legervoertuigen van een gesloten Amerikaanse legerbasis te kopen. Dat zijn geweldige auto's. In Tanzania worden ze ook gebruikt. Ze kunnen bijvoorbeeld op diverse soorten brandstof rijden. Waarschijnlijk kunnen we ze voor een aantrekkelijk prijsje overnemen. En hij zal ook meteen andere veldspullen meenemen. Als hij terug is in Garamba komt er een regeringsdelegatie op bezoek. Dan kunnen we de oude draad weer oppakken. De parkwachters moeten weer bewapend worden.

Alleen dan gaat er dreiging uit naar de stropers. Als alles goed gaat, kunnen we een anti-stroppersbrigade paraat hebben voordat het lange gras is afgebrand en de neushoorns als levende schietschijven op het vlakke land grazen."

Pas als dit is gelukt en de zeldzame ondersoort in het voorjaar van 1998 nog bestaat, zal Smith de draad van voor de oorlog weer helemaal oppikken. Smith: "Het toerisme kwam net aardig opzetten. De toeristen combineerden een bezoek aan de berggorilla's in Virunga NP steeds vaker met een safari in Garamba. We waren daar erg blij mee omdat toerisme een belangrijke bron van inkomsten kan zijn. Als de nieuwe regering de rest van de wereld kan overtuigen van de goede bedoelingen die ze met de Democratische Republiek Congo heeft, zullen de toeristen zeker terugkeren. En mogelijk kan dan ook het aantal noordelijke witte neushoorns weer groeien. We weten dat het kan, want in het begin van deze eeuw waren er in het zuiden van Afrika nog maar twintig zuidelijke witte neushoorns. Nu is dat aantal weer gegroeid tot ruim zeventuizend."

Ik bedank dr. Kes Hillman Smith voor het gesprek en verbreek de verbinding met Afrika. Maar niet helemaal. Starend naar de aantekeningen in mijn notitieblok schieten mijn gedachten steeds terug naar die laatste witte neushoorns in Garamba. Je voelt de behoefte direct op het vliegtuig te stappen en je op te stellen tussen de bedreigde giganten en hun belagers. Natuurlijk kan dat niet, maar meer dan ooit besef je de waarde, het gevoel, de emotie en de noodzaak achter zo iets simpels als een acceptgiro.

Idde Lammers

